

มหาตมา คานธี: วิธีการต่อสู้ Mahatma Gandhi: How to Fight

พะอบ จิ่งแสงสถิตย์พร¹

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอวิธีการต่อสู้ทางการเมืองของมหาตมา คานธี ซึ่งเป็นวิธีการต่อสู้ที่ได้ชัยชนะโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ เรียกวิธีนี้ว่า “สัตยาเคราะห์” ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้ชื่อเสียงของท่านโด่งดังไปทั่วโลก การต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) สัตย์ 2) อหิงสา และ 3) การถือแพ่ง คานธีใช้วิธีนี้ครั้งแรกจนประสบความสำเร็จในการต่อต้านกฎหมายไม่เป็นธรรมให้กับชาวอินเดียที่เข้าไปทำงานในประเทศแอฟริกาใต้ ซึ่งอยู่ภายใต้จักรวรรดิอังกฤษ ส่วนในประเทศอินเดีย คานธีได้รับมอบหมายจากองค์กรแห่งชาติอินเดียให้เป็นผู้ดำเนินการต่อต้านกฎหมายไม่เป็นธรรมหลายฉบับ เช่น ร่างพระราชบัญญัติโรว์แลตต์ ปี 1919 ต่อต้านภาษีเกลือ ปี 1930 และขับอังกฤษออกจากอินเดียในปี 1942 จนในที่สุดอินเดียได้รับเอกราชในเดือนสิงหาคม ปี 1947 ด้วยคุณูปการที่มหาตมา คานธี มีต่อประเทศอินเดีย ท่านจึงได้รับการยกย่องให้เป็น “บิดาแห่งชาติอินเดีย” และรัฐบาลกำหนดให้วันเกิดของท่านคือวันที่ 2 ตุลาคม เป็นวันหยุดราชการเพื่อรำลึกถึงท่าน ขณะเดียวกันองค์การสหประชาชาติกำหนดให้เป็น “วันไม่ใช้ความรุนแรงของโลก”

คำสำคัญ: มหาตมา คานธี; สัตยาเคราะห์; สัตย์; อหิงสา; การถือแพ่ง

¹นักวิชาการอิสระ

E-mail: paop 659@icloud.com

Abstract

This article presents Mahatma Gandhi's method of bloodless political which had brought triumph, called "Satyagraha" (Sanskrit) or passive resistance. The Satyagraha process consists of 3 attributes including (1) truth, (2) nonviolence and (3) civil disobedience. Gandhi first employed this method as an expatriate lawyer in South Africa in the resident Indian community's struggle for civil rights. In India, assuming leadership of the Indian National Congress against the injustice laws; Rowlatt Act, 1919, Salt – March, 1930 and later calling for the British to Quit India in 1942. Eventually, in August 1947, Britain granted independence. Indians describe Mahatma Gandhi as the 'Father of the Nation' His birthday, 2 October, is commemorated as a national holiday and World – wide as the "International Day of Nonviolence"

Keywords: Mahatma Gandhi; Satyagraha; Truth; Nonviolence; Civil disobedience

บทนำ

“คานธีเป็นเลิศในประวัติศาสตร์ของการเมือง ท่านค้นพบวิธีการอันใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพ เมื่อท่านตรองดีแล้วท่านก็ทำไปตามแนวคิดนั้นอย่างเต็มกำลังสามารถนับว่าเป็นโชคดีของเราอย่างยิ่งที่มีคนเช่นคานธีมาปรากฏในสังคม” (ปรีชา ช่อปทุมมา, 2535, หน้า 190) ข้อความนี้เป็นวาตะของอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) หนึ่งในบรรดาผู้มีชื่อเสียงของโลกที่กล่าวสดุดี มหาตมาคานธี ในฐานะที่ท่านเป็นนักการเมืองที่ยิ่งใหญ่

ของอินเดียและของโลก สิ่งที่ทำให้คานธีได้รับการยกย่องก็คือวิธีการต่อสู้แบบใหม่และไม่เหมือนใคร เพราะวิธีการที่นักการเมืองส่วนใหญ่ในช่วงนั้นใช้ในการเรียกร้องอิสรภาพและเอกราช ซึ่งมักจะนำมาสู่การใช้กำลัง การก่อการร้าย ทำให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน แต่มหาตมา คานธี ใช้วิธีการต่อสู้โดยไม่ใช้กำลัง แต่ใช้พลังธรรมะ คือ “สัตย์” (ความจริง) “อหิงสา” (การไม่ใช้ความรุนแรง) และ “การดื้อแพ่ง” เรียกการต่อสู้แบบนี้ว่า “สัตยาเคราะห์”

มหาตมา คานธี ให้ความสำคัญต่อการ
ใช้วิธีการที่ถูกต้องเพื่อนำมาสู่เป้าหมายที่
ปรารถนา ดังที่ท่านกล่าวว่า วิธีการเป็นเสมือน
จุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง เสมือนกับเมล็ดพืชเป็น
จุดกำเนิดของต้นไม้ ซึ่งไม่แตกต่างอะไรกับ
วิธีการไปสู่เป้าหมาย มนุษย์ไม่อาจรับผลบุญ
จากการบูชาพระผู้เป็นเจ้า โดยที่มนุษย์บูชา
ราบคาบอยู่ตรงหน้าชาตาน ฉะนั้นใครก็ตามที่
พูดว่าฉันต้องการพระเจ้า แต่ยอมแพ้ต่อความ
ชั่วร้ายเป็นสิ่งที่ใช้ไม่ได้ เราเก็บเกี่ยวผลจาก
สิ่งที่เราหว่านลงไป (Gandhi, 1921, p. 106)
ด้วยเหตุนี้ คานธีจึงมุ่งต่อการใช้สันติวิธีในการ
ต่อสู้กับความชั่วร้าย

บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอวิธีการต่อสู้
แบบสันติยาเคราะห์ รวมทั้งชี้ให้เห็นแรงจูงใจ
ในการต่อสู้ จนนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือเอกราช
ของประเทศไทย

ชีวประวัติมหาตมา คานธี (คศ. 1869 – 1948)

มหาตมา คานธี เล่าประวัติของท่านไว้ใน
หนังสือ “ชีวประวัติของข้าพเจ้า” ซึ่งอาจารย์
กรุณา กุศลาลัย อดีตนักเรียนไทยผู้สอบภาษา
ฮินดีได้ที่หนึ่งของประเทศอินเดีย เป็นผู้
ถ่ายทอดจากภาษาฮินดีที่ชื่อว่า “อาตุมกลา”

ออกเป็นภาษาไทยทั้งดงาม ในที่นี้จะเก็บมา
เล่าพอสังเขป

มหาตมา คานธี มีนามเต็มว่า โมฮันทาส
การัมจันท์ คานธี (Mohandas Karamchand
Gandhi) เกิดเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 1869 ที่เมือง
โพรพันทระ แคว้นคุชรัต ทางภาคตะวันตก
เฉียงเหนือของประเทศไทย ท่านเป็นฮินดู
วรรณะแพศย์ บูชาพระวิษณุ บิดาชื่อ การัมจันท์
คานธี (Karamchand Gandhi) เป็นมุขมนตรี
แห่งเมืองโพรพันทระ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์
กล้าหาญ ส่วนมารดาชื่อปุตลิไบ (Putlibai)
เป็นคนเคร่งศาสนามาก เช่น ไม่ยอมแตะต้อง
อาหารหากไม่ได้สวดมนต์ไหว้พระเป็นเจ้าก่อน
และเป็นที่ยอมรับกันว่า การที่คานธีกลายเป็น
ผู้นำทางจิตวิญญาณที่ยิ่งใหญ่ของประเทศ
อินเดียนั้นก็ด้วยได้รับอิทธิพลจากมารดาของ
ท่านที่เคร่งศาสนา (นิโคลสัน, 2540, p. 14)

เมื่ออายุได้ 13 ปี คานธีแต่งงานตาม
ประเพณีฮินดูกับกัสตุรบา ซึ่งมีอายุเท่ากัน
มีบุตรชายด้วยกัน 4 คน หลังจากแต่งงานได้
3 ปี บิดาเสียชีวิต ครั้นอายุ 18 ปี คานธีไปเรียน
วิชากฎหมายที่ประเทศอังกฤษ โดยปฏิญาณ
ต่อมารดาว่า จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับ “สุรา นารี และ
การรับประทานเนื้อสัตว์” โดยเด็ดขาด คานธี

สำเร็จการศึกษา “เนติบัณฑิต” แล้วเดินทางกลับอินเดียในปี 1891 และรู้ว่ามารดาเสียชีวิตไปก่อนหน้านี

คานธีเปิดสำนักงานทนายความอยู่ระยะหนึ่ง แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงตัดสินใจรับงานเป็นทนายความให้กับนักธุรกิจชาวอินเดียมุสลิมที่มีบริษัทอยู่ในประเทศแอฟริกาใต้ คานธีตั้งใจไปทำงานเพียงหนึ่งปี แต่พอถึงแอฟริกาใต้ในปี 1893 พบว่า ชาวอินเดียที่ไปเป็นกรรมกรที่นั่นถูกปฏิบัติอย่างเอารัดเอาเปรียบและดูถูกดูแคลน ท่านจึงตัดสินใจอยู่ต่อเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมโดยใช้วิธีต่อสู้แบบสันติยาเคราะห์ จนประสบความสำเร็จ ท่านอยู่ในแอฟริกาใต้ 21 ปี (มารับครอบครัวไปอยู่ด้วยในปี 1906) คานธีเดินทางกลับสู่มาตุภูมิในปี 1915 หรือช่วงต้นสงครามโลกครั้งที่ 1 และได้รับการไว้วางใจจากพรรคคองเกรสให้เป็นผู้นำในการต่อต้านกฎหมายไม่เป็นธรรม เช่น พระราชบัญญัติโรว์เลตต์ (Rowlatt Act, 1919) กฎหมายภาษีเกลือปี 1930 และขับไล่อังกฤษออกจากอินเดียในปี 1942 จนนำไปสู่การได้รับเอกราชในปี 1947

คานธีถึงแก่กรรมกรรมภายหลังอินเดียได้รับเอกราชเพียง 5 เดือน โดยการลอบยิง

ของชาวฮินดูหัวรุนแรง เมื่อวันที่ 30 มกราคม 1948 ขณะอายุ 78 ปี ด้วยคุณูปการที่คานธีมีต่อประเทศอินเดีย จึงได้รับการยกย่องให้เป็น “บิดาแห่งชาติอินเดีย”

แรงจูงใจในการต่อสู้

แรงจูงใจอันเป็นสาเหตุที่ทำให้คานธีลุกขึ้นมาเป็นผู้นำในการต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือเอกราช สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการเหยียดผิวในประเทศแอฟริกาใต้

ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1893 คานธีเดินทางสู่แอฟริกาใต้เพื่อเป็นทนายความให้บริษัทของนายอับดุลลา ที่เมืองนาตาล (Natal) งานชิ้นแรกอยู่ที่เมืองพริทอเรีย (Pretoria) คานธีนั่งรถไฟชั้น 1 จากเมืองเดอร์บัน (Durban) เมืองท่าในนาตาล ระหว่างทางมีชาวยุโรปหนึ่งคนขึ้นมานั่ง แต่เขารังเกียจที่จะนั่งร่วมกับคนผิวสีอย่างคานธี เขาจึงเรียกพนักงานรถไฟให้มาไล่คานธีไปนั่งชั้น 2 แต่คานธีปฏิเสธ เพราะมีตั๋วถูกต้อง ครั้นถึงสถานีมาริตเบิร์ก (Maritbourg) ราว 3 ทุ่มเศษ ตำรวจรถไฟผลักคานธีลงจากรถพร้อมกับโยนสัมภาระลงมามด

คานธีเข้าไปอยู่ในห้องพัสดุโดยสารซึ่งไม่มีแสงไฟและอากาศหนาวมาก ความหดหู่เต็มหัวใจ เขาถามตัวเองว่าควรจะอยู่ต่อหรือกลับอินเดีย ในที่สุดท่านตัดสินใจอยู่ต่อเพื่อสู้กับความอยุติธรรม ดังที่ท่านบันทึกว่า (มหาตมาคานธี, 2520, หน้า 74)

“เหตุการณ์ซึ่งกำลังเกิดขึ้นแก่ตัวเราครั้งนี้ เป็นสัญลักษณ์ภายนอกของโรคภัยแห่งการรังเกียจผิว หากเรามีสมรรถภาพพอที่จะขจัดโรคภัยนี้ได้ เราก็น่าจะทำ และในการนี้หากเราเกิดลำบากทุกข์ยากขึ้นเราต้องอดทน การต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมนี้ควรจะดำเนินไปจนกว่าโรคภัยแห่งการรังเกียจเชื้อชาติที่เรื่องผิวจะสูญสลายไป”

การถูกไล่ลงจากรถไฟครั้งนั้น ท่านว. วชิรเมธี ลงความเห็นไว้ว่า ทำให้คานธีได้ก้าวขึ้นสู่รถไฟอีกขบวนหนึ่ง ซึ่งเปลี่ยนชีวิตคานธีไปอย่างสิ้นเชิง นั่นคือ “รถไฟสายอิสราฟ” กล่าวคือ เป็นอิสราฟจากความเขลาของมนุษยชาติซึ่งวัดคุณค่าของคนทีสีผิว เป็นอิสราฟจากการที่อินเดียถูกสกัดจากกองทัพของอังกฤษมากกว่าร้อยปี เป็นอิสราฟจากการถูกพันนาการเอาไว้ด้วยความกลัวที่คน

ดำถูกคุกคามโดยคนขาว” (ว. วชิรเมธี, 2554, หน้า 6)

การเหยียดผิวในแอฟริกาได้นำมาสู่การปฏิบัติที่ลู่เกียรติดต่อชาวอินเดียหลายเรื่อง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร หู โรงภาพยนตร์ แม้แต่ทางเท้าถูกสงวนไว้สำหรับชาวผิวขาวเท่านั้น (เมอเรย์, 2554, หน้า 85)

2. กฎหมายไม่เป็นธรรม

2.1 ร่างกฤษฎีกาการจดทะเบียนชาวอินเดีย ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 22 สิงหาคม 1906 ความว่า ให้ชาวอินเดียทุกคนทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป ต้องไปจดทะเบียนทำบัตรประจำตัวใหม่ในเมืองทรานสวาล (Transvaal) โดยนำบัตรเก่าไปคืนพร้อมแจ้งชื่อที่อยู่ อายุ เพื่อทำรูปพรรณและพิมพ์ลายนิ้วมือ ถ้าไม่ปฏิบัติตามภายในเวลาที่กำหนดจะได้รับโทษปรับหรือจองจำ หรืออาจถูกขับออกนอกประเทศได้ คานธีมองว่าร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นการลดทอนสิทธิชาวอินเดีย จึงจัดให้มีการประชุมชาวอินเดีย และมีมติว่าจะใช้ทุกวิถีทางเพื่อคัดค้านร่างกฎหมายนี้ด้วยวิธีคือแฝง (มหาตมา คานธี, 2520, หน้า 166–168)

2.2 กฎหมายภาษีรัชชูปการรัฐบาลแอฟริกาได้ออกกฎหมายเก็บภาษีคนอินเดียที่

อยู่ในแผ่นดินนี้ปีละ 6 ปอนด์ ซึ่งคนริมองว่าเป็นอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ของกรรมกรชาวอินเดียที่มีรายได้เดือนละ 10 – 20 ชิลลิงเท่านั้น

2.3 กฎหมายหลู่เกียรติสตรีอินเดีย สืบเนื่องมาจากการพิจารณาคดีในศาล ที่มีคำวินิจฉัยว่า ความสมบูรณ์ของการสมรสตามประเพณีของศาสนาคริสต์เท่านั้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนการสมรสตามประเพณีศาสนาอื่น ๆ ทั้งฮินดู อิสลาม ฯลฯ ถือว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เรื่องนี้สร้างความไม่พอใจให้กับชาวอินเดียโดยเฉพาะบรรดาผู้หญิง เพราะพวกกันว่า “ผู้หญิงอินเดียเปลี่ยนจากภรรยาเป็นเหมือนเมียเก็บหรือนางบำเรอ” ด้วยเหตุนี้พวกเธอจึงขอเข้าร่วมการประท้วงด้วยแม้จะลำบากเพียงใดก็ตาม

ด้วยกฎหมายไม่เป็นธรรมเหล่านี้ คานธีนำการประท้วงด้วยการถือแ่ง โดยวางแผนเดินขบวนอย่างสันติจากเมืองนาตาลเข้าสู่เมืองทรานสวาล โดยไม่มีบัตรประจำตัว ซึ่งถือเป็นการละเมิดกฎหมาย เริ่มปฏิบัติการในเช้าวันที่ 6 พฤษภาคม 1913 มีนักสัตยาเคราะห์ชาย 2,037 คน ผู้หญิง 117 คน และเด็ก 57 คน ใช้เวลาเดิน 8 วัน ทั้งนี้ คานธีได้อธิบาย

รายละเอียดทั้งในที่ประชุมชาวอินเดียและในนิตยสารมติอินเดีย (Indian Opinion) โดยเน้นว่า ถ้าถูกชาวอังกฤษค่าทอตุบตีก็ให้ยอมรับโดยคุณ ถ้าถูกตำรวจจับกุมก็ให้จับกุมแต่โดยดี ทั้งนี้ ไม่มีการใช้ความรุนแรงตอบโต้

ผลการเดินประท้วง พบว่า ทั้งคานธีและนักสัตยาเคราะห์ถูกจับกุมจนที่คุมขังไม่เพียงพอ รัฐบาลใช้การล้อมรั้วเหมือนแร่ให้เป็นคุก แล้วบังคับให้นักสัตยาเคราะห์ทำงานในเมือง โดยไม่มีอิสรภาพที่จะไปไหนมาไหน การทารุณกรรมเช่นนี้ทำให้ความไม่พอใจให้กับรัฐบาลอังกฤษแห่งประเทศอินเดีย ดังนั้นในธันวาคม ปี 1913 ทางประเทศอินเดียนำโดยโคปาล กฤษณะ โคชะเล แกนนำคนสำคัญของกองเกรสและลอร์ด ฮาร์ดิง (Lord Hardinge) อุปราชอินเดีย ได้แสดงสุนทรพจน์อันขึ้นชื่อ ลือชาก่อให้เกิดความสั่นสะเทือนไปทั่วแอฟริกาใต้และประเทศอังกฤษ โดยอุปราชตำหนิการกระทำของรัฐบาลแอฟริกาใต้อย่างรุนแรง ในที่สุดรัฐบาลอังกฤษแห่งกรุงลอนดอนได้ตั้งกรรมาธิการชุดหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา ด้วยการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติปลดปล่อยความทุกข์ร้อนของชาวอินเดีย” ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (มหาตมา คานธี, 2520, หน้า 230)

1. ยกเลิกภาษีรัชูปการ 6 ปอนด์
 2. การสมรสของชาวอินเดียในทุก
ลัทธิศาสนาเป็นการกระทำที่ถูกต้องตาม
กฎหมายแอฟริกาใต้
 3. บัตรประจำตัวที่มีลายพิมพ์นิ้วมือ
ของชาวอินเดียเป็นบัตรอนุญาตให้เจ้าของบัตร
นั้นมีสิทธิเข้าออกได้ทุกส่วนของแอฟริกาใต้
- ความสำเร็จในการต่อต้านกฎหมาย
ไม่เป็นธรรมในแอฟริกาใต้โดยวิธีคือแพ่ง ทำให้
คานธีเป็นที่รักและไว้วางใจของเพื่อนร่วมชาติ
ดังเห็นได้จากคำเรียกขานตั้งแต่ คานธีภาอี
(พี่คานธี) บาปูจิ คานธีจิ (คุณพ่อ) และมหาตมา
คานธี (ผู้มีจิตใจหรือวิญญาณอันสูงส่ง)

วิธีการต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์

1. ความหมายของสัตยาเคราะห์ คำว่า
สัตยาเคราะห์ (Satyagraha) คานธีสร้างขึ้นมา
เพื่อให้แตกต่างจากขบวนการที่กำลังดำเนินอยู่
ในขณะนั้นภายใต้ชื่อว่า “การต่อต้านเจียบ” โดย
ความหมายตามรากศัพท์ สัตยาเคราะห์ คือ
“การยึดมั่นอยู่กับความจริง” หรือ “ยึดมั่นอยู่กับ
พลังแห่งความถูกต้อง” (จันงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์,
2550, หน้า 138)

คำว่า “ต่อต้านเจียบ” หรือ “คือแพ่ง”
คานธีใช้ในภาษาอังกฤษว่า ‘Passive Resistances’
แต่ต่อมาพบว่าคำนี้มีความหมายแคบเกินไป
จึงคิดคำใหม่โดยเสนอให้รางวัลผ่านนิตยสาร
มติอินเดียที่ออกในแอฟริกาใต้ (ค.ศ. 1904 –
1914) ปรากฏว่า มะกันดาล คานธี ได้ตั้งชื่อว่า
“สัตยเคราะห์” (สัต = ความจริง, อเคราะห์ =
ความมั่นคง) แต่เพื่อให้เข้าใจมากขึ้น มหาตมา
คานธีเปลี่ยนเป็น “สัตยาเคราะห์”

ตามความหมายของมหาตมา คานธี
สัตยาเคราะห์ หมายถึง การแสวงหาความจริง
และมุ่งมั่นที่จะไปถึงจุดนั้นด้วยสันติวิธี
อย่างไม่มีวันย่อท้อ สัตยาเคราะห์ คือ ความรัก
ที่แสดงออกผ่านการโน้มน้าวใจ การขอร้อง
การทำให้ฝ่ายตรงข้ามหันมาสนใจเหตุผลของ
การต่อสู้ ขณะเดียวกันก็พร้อมยอมรับความทุกข์
ความเจ็บปวดที่ตนอาจจะได้รับ หรือถูกฝ่าย
ตรงข้ามลงโทษ สัตยาเคราะห์ไม่ใช่การใช้กำลัง
ทางกาย นักสู้สัตยาเคราะห์ไม่มีวันทำให้ฝ่าย
ตรงข้ามเจ็บปวดไม่ว่าทางกายหรือทางจิตใจ
ผู้ใช้สัตยาเคราะห์ในการต่อสู้ไม่มีความคิด
ปองร้ายอยู่ในจิตใจ สัตยาเคราะห์เป็นเรื่อง
ของพลังใจอันบริสุทธิ์ (นารายณ์ เดชชา, 2557,
หน้า 109)

วิธีการต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์ถูกอธิบายอย่างง่าย ๆ ว่าเป็น “การต่อสู้” “การกบฏ” และสงครามที่ปราศจากความรุนแรง (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2554, หน้า 92)

2. องค์ประกอบของสัตยาเคราะห์ มี 3 ประการ ได้แก่

2.1 **สัตย์/สัจจะ (Truth)** คือความจริง ก่อนที่จะลงมือทำอะไรต้องรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นความจริงหรือไม่ ต้องต่อสู้อยู่บนพื้นฐานของสัตย์ คานธี ย้ำเสมอว่า “สัตย์คือความจริง และความจริงก็คือพระเป็นเจ้า” “โลกตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความเป็นจริงที่ใดมีความสัตย์จริง ที่นั่นย่อมมีความสุขสงบ ที่ใดขาดความสัตย์ ที่นั่นก็จะมีแต่ความวุ่นวาย ความสัตย์จึงเป็นสิ่งล้ำค่าจนโลก ไม่มีใครสามารถทำลายความสัตย์จริงได้ นี่เป็นหลักประการหนึ่งของการต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์” (มหาตมา คานธี, 2520, หน้า 207)

2.2 **อหิงสา (nonviolence)** คือ การไม่เบียดเบียนให้เสียเลือดเนื้อ คานธีกล่าวว่า อหิงสาเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่สุดที่มนุษย์มี อหิงสามีอำนาจเหนือกว่าศาสตราวุธใด ๆ ที่มนุษย์จะคิดค้นได้ อหิงสาคือความรัก ความเมตตา และความเอื้ออารีสูงสุดคือรักศัตรูได้

และอหิงสาคือความถ่อมตนให้ถึงขีดสุดจนปราศจากตัวตน (De Bary, 1966, p. 272)

คานธี อธิบายว่า “อหิงสา” กับ “สัจจะ” นั้นเกี่ยวพันชนิดที่จะแยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งสองเป็นเสมือนด้านทั้งสองของเหรียญอันเดียวกัน หรือไม่ก็เป็นแผ่นกลมที่มีทั้งสองด้านเรียบราบไม่มีลวดลายใด ๆ ไม่มีผู้ใดจะบอกได้ว่า ด้านใดเป็นด้านหน้าและด้านใดเป็นด้านหลัง อย่างไรก็ตาม อหิงสาเป็นมรรควิธี ส่วนสัจจะนั้นเป็นวัตถุประสงค์ มรรควิธีจะอำนวยผลก็ต่อเมื่อเราเลือกมรรควิธีที่ถูกต้อง ดังนั้น เราจึงจำเป็นต้องเลือกอหิงสา หากเราเลือกและรักษามรรควิธีได้ เราก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ไม่เร็วก็ช้า (มหาตมา คานธี, 2520, หน้า 160-161)

2.3 **การดื้อแพ่ง (civil Disobedience)** ได้แก่ การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างสงบ การไม่ให้ความร่วมมือแก่ทางราชการ เช่น การหยุดงาน การไม่จ่ายภาษี คานธีกล่าวว่า การต่อสู้แบบดื้อแพ่งเป็นการเรียกร้องสิทธิด้วยการยอมรับความทุกข์ด้วยตนเอง เป็นการต่อสู้ที่ตรงกันข้ามกับการใช้อาวุธ โจอห์น บอนดูแรนต์ เรียก “การดื้อแพ่ง” ในที่นี้ว่า “ตบะ” หมายถึง การยอมรับความทุกข์ยาก

(บอนคูแรนต์, 2535, หน้า 15)

3. ขั้นตอนของการทำสัตยาเคราะห์
 นารายณ์ เดชชา บุตราชของเลขานุการเอก
 ของมหาตมา คานธี (มหาเทพเดชชา) ใช้ชีวิต
 ตั้งแต่เด็กอยู่ในอาศรมกับคานธีและเป็นผู้มี
 ประสบการณ์ตรงเรื่องการทำสัตยาเคราะห์
 ได้เรียบเรียงขั้นตอนการทำสัตยาเคราะห์ไว้ว่า
 เมื่อรู้ว่ามีความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นต้องแสดง
 ความไม่พอใจ โดยเข้าไปอธิบายให้ฝ่ายตรงข้าม
 เข้าใจสถานการณ์หรือความเดือดร้อนที่ได้รับ
 ขอร้องให้เขายกเลิก ถ้าไม่สำเร็จให้จัดกิจกรรม
 ประท้วงซึ่ง ๆ หน้า โดยยินดียอมรับความ
 เจ็บปวดที่จะได้รับ ขณะเดียวกันก็เปิดการ
 เจรจาต่อรองตลอดเวลา สื่อสารกับฝ่ายตรงข้าม
 อย่างต่อเนื่อง ยอมรับคำตัดสินของศาล และ
 ยินดีในชัยชนะอย่างอ่อนน้อมถ่อมตนและ
 ด้วยความขอบคุณ (นารายณ์ เดชชา, 2557,
 หน้า 110-111)

4. คุณสมบัติของนักสัตยาเคราะห์
 คานธีได้สร้างวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการ คือ
 การเรียนรู้ซึ่งวิธีรับใช้มาตุภูมิและการรับใช้
 มาตุภูมิ โดยกำหนดข้อห้ามและข้อควรบำเพ็ญ
 ของนักสัตยาเคราะห์ไว้ 2 อย่าง เรียกว่า สิล
 และ พรต กล่าวคือ “ซิล” ได้แก่ ตั้งมั่นอยู่ใน

ความสัตย์ อหิงสา การถือพรหมจรรย์ หรือ
 เว้นจากการเสพงาม การสังวรลิ้น การไม่
 ลักขโมย และการไม่ถือตัวเป็นเจ้าของสิ่งไร
 และไม่แสวงหาสิ่งไม่จำเป็น ส่วน “พรต” (ข้อ
 ควรปฏิบัติ) คือ การใช้สิ่งของเฉพาะที่เกิด
 หรือประดิษฐ์ขึ้นในมาตุภูมิอินเดีย และตั้งมั่น
 อยู่ในวัฒนธรรมอินเดีย รวมทั้งความไม่กลัวภัย
 จากรัฐบาลแม้ถึงตาย (ทวี ทวีวาร, 2533, หน้า
 135)

ตัวอย่างการต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์

สัตยาเคราะห์พระราชบัญญัติโรว์แลตต์

ค.ศ. 1919

คานธีก็เช่นเดียวกับแกนนำกองเกรส
 คนอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้อินเดียช่วยอังกฤษใน
 สงครามโลกครั้งที่ 1 โดยหวังว่าเมื่อสงคราม
 ยุติอังกฤษจะให้เอกราชแก่อินเดีย เพราะ
 รัฐมนตรีว่าการอินเดียเอ็ดวิน มอนตาญ (Edwin
 Montagu) ได้แถลงนโยบายปี 1917 ว่า อังกฤษ
 มุ่งส่งเสริมให้ชาวอินเดียเข้ามีส่วนร่วมในการ
 ปกครองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อันเป็นทางนำไปสู่
 การปกครองตนเองภายใต้จักรวรรดิอังกฤษ
 จึงทำให้ชาวอินเดียเข้าใจว่าอังกฤษจะให้
 เอกราชสมบูรณ์เมื่อสงครามยุติลง (ประชุมพร

กงทน, 2529, หน้า 117)

ครั้งสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลง อังกฤษ ไม่ได้ให้เอกราชแก่อินเดีย เพียงแต่ออกพระราชบัญญัติปกครองอินเดีย ค.ศ. 1919 (The Government of India Act, 1919) เป็นการปกครองแบบ Dyarchy คือมีทั้งอำนาจที่ให้และสงวนไว้ อำนาจที่อังกฤษให้นั้นเป็นอำนาจที่ไม่สำคัญ เช่น การศึกษา การเกษตร เป็นต้น ส่วนอำนาจที่สงวนไว้นั้นล้วนเป็นอำนาจที่สำคัญทั้งสิ้น เช่น การทหาร การคลัง ฯลฯ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็เท่ากับอังกฤษไม่ได้ให้อะไรแก่อินเดียเลย (ทวี ทวีวาร, 2533, หน้า 132-133) จึงทำให้พวกหัวรุนแรงไม่พอใจเตรียมประท้วงด้วยวิธีรุนแรง อังกฤษเกรงจะเกิดจลาจลจึงออกพระราชบัญญัติโรว์เลตต์ (Rowlatt Act, 1919) ซึ่งมีสาระสำคัญว่า ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคุมขังบุคคลที่ก่อความไม่สงบได้โดยไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ใช้กันอยู่ (มหาตมา คานธี, 2520, หน้า 324) ซึ่งคานธีเห็นว่าเป็นกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิของชาวอินเดียอย่างรุนแรง จึงชักนำให้ชาวอินเดียชุมนุมประท้วงกฎหมายโดยการถือเผ่ง

คานธีกำหนดให้วันที่ 6 มิถุนายน 1919 เป็นวัน “หารัดล” (Hartal) คือหยุดงานทั้งหมด

ทั่วประเทศ 1 วัน ประชาชนอดอาหารและสวดมนต์ เพื่อให้ใจบริสุทธิ์ตามหลักอหิงสา แต่ทว่าได้เกิดความผิดพลาดขึ้น กล่าวคือ ผู้นำแคว้นปัญจาบ 2 คนถูกจับ ผุ่ชนเรียกร้องให้ปล่อยตัว เมื่อไม่สำเร็จก็โจมตีธนาคาร สังหารชาวยุโรป 5 คน อันเป็นที่มาของการสังหารหมู่โดยนายพลไดเออร์ (General Dyer) ได้นำทหารกว่า 50 กองร้อยระดมยิงผุ่ชนที่ชุมนุมประท้วงอยู่ในสวนยัลเลียนวาลาที่ปิดประตูทุกด้าน เมืองอมฤตสาร์ มีผู้เสียชีวิต 379 คน บาดเจ็บ 1,200 คน ถูกจับ 30,000 คน (Majumdar, 1985, p. 971)

การที่ผู้ประท้วงหันไปหาความรุนแรง คานธีถือว่าเป็นความผิดพลาดของท่านเพราะประชาชนยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติสัตยาเคราะห์ จึงอดอาหาร 3 วันเป็นการชดเชยความผิดและตั้งแต่จุดนี้เป็นต้นไป คานธีเลิกให้ความร่วมมือกับรัฐบาลอังกฤษ เขาประกาศว่า การให้ความร่วมมือกับอังกฤษไม่เพียงแต่เป็นการกระทำที่ผิด หากแต่เป็นการกระทำที่ชั่วร้ายอีกด้วย (ทวี ทวีวาร, 2533, หน้า 136) อย่างไรก็ตาม ภายหลังการสังหารหมู่ที่เมืองอมฤตสาร์แล้ว คานธีกลายเป็นผู้นำระดับชาติในการประท้วงเพื่อเรียกร้องสิทธิทางการเมืองจากอังกฤษ

สัตยาเคราะห์เกลือ ปี 1930

ในปี 1928 อังกฤษตั้งคณะกรรมการธิการชุดหนึ่งเรียกว่า “ข้าหลวงไซมอน” (Simon Commission) เพื่อทำรายงานเสนอต่อรัฐสภาอังกฤษ ในอันที่จะให้อินเดียปกครองตนเอง แต่คณะกรรมการนี้ไม่มีชาวอินเดียอยู่เลย จึงทำให้ชาวอินเดียคว่ำบาตรกรรมการชุดนี้ และตอบโต้โดยร่างรัฐธรรมนูญของอินเดียเอง โดยมีโมติลาล เนห์รู (Motilal Nehru ผู้พ่อ) เป็นประธาน และมี Jawaharlal Nehru ผู้ลูก) เป็นเลขาของกรรมการชุดนี้ เรียกรัฐธรรมนูญที่ร่างนี้ว่า “รายงานเนห์รู” (Nehru Report) (Banerjee, 1972, p. 706)

สาระสำคัญของ “รายงานเนห์รู” ก็คือให้อินเดียปกครองแบบ Dominion Status คือให้สิทธิในการปกครองตนเอง แต่ต้องอยู่ภายใต้จักรวรรดิอังกฤษเหมือนออสเตรเลีย และแคนาดา ครั้นกองเกรสนำเสนอรายงานเนห์รูต่ออุปราชอังกฤษแห่งอินเดียเพื่อให้การสนับสนุนในรัฐสภาอังกฤษ โดยให้ตอบภายใน 31 ธันวาคม 1929 แต่ไม่ได้รับคำตอบ ดังนั้น คานธีกำหนดเอาวันที่ 26 มกราคม 1930 เป็นวันประกาศเอกราช ชาวอินเดียหลายแสนคนได้ปฏิบัติตาม “การสยบต่อการปกครองอังกฤษ

คือ อาชญากรรมต่อมนุษย์และพระเป็นเจ้า” (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2554, หน้า 87)

คานธีได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำในการต่อสู้กับอังกฤษด้วยการทำสัตยาเคราะห์อีกครั้ง โดยยื่นเสนอเงื่อนไข 11 ข้อต่อรัฐบาล ซึ่งล้วนเป็นกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อชาวอินเดีย เช่น ให้ลดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราลง ให้ลดภาษีที่ดินลงอย่างน้อย 50% ให้เลิกภาษีเกลือ ให้ลดการใช้จ่ายทางทหารลงอย่างน้อย 50% ให้ลดเงินเดือนข้าราชการชั้นสูงลงเหลือเพียงครึ่งหนึ่ง สั่งงดผ้าต่างประเทศเพื่อบำรุงผ้าอินเดีย ให้ปล่อยนักโทษการเมืองทั้งหมด ให้ออกใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนไว้ป้องกันตัวได้ เป็นต้น (ทวี ทวีวาร, 2533, หน้า 144-145)

รัฐบาลปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าว คานธีจึงประกาศทำสัตยาเคราะห์เกลือเป็นลำดับแรกโดยให้เหตุผลว่าเกลือคือตัวอย่างของการปกครองที่เลวร้ายของอังกฤษที่มีผลกระทบต่อชีวิตชาวอินเดียทุกคนโดยเฉพาะคนจนเดือดร้อนที่สุด เพราะเกลือราคาแพงจึงจำเป็นต้องฝ่าฝืนและทำทลายกฎหมายเกลือ

คานธีคัดเลือกนักสัตยาเคราะห์จากอาศรม 79 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวอินเดียกลุ่มต่าง ๆ ออกเดินทางจากเมืองอมเดบาด

ไปทำเกลือที่เมืองตันติ (Dandi Salt March) ระยะทาง 241 ไมล์ ในเวลา 24 วัน (12 มีนาคม - 6 เมษายน 1930) ระหว่างทางมีผู้เข้าร่วม นับหมื่นคน พิธีสำคัญเริ่มขึ้นเมื่อคานธีหิบบเกลือขึ้นมาพร้อมกับประกาศเจตนารมณ์แล้วปล่อยให้เกลือร่วงลงพื้น อันเป็นสัญลักษณ์ว่าได้ทำลายกฎหมายเกลือของอังกฤษแล้วต่อจากนั้นสงครามสัตยาเคราะห์เกิดตามหัวเมืองชายทะเลทั่วประเทศ จนในที่สุดคานธีและแกนนำของคองเกรสถูกจับ เช่น เยาวหรัลาล เนห์รู สุภาส จันทรโกส โมติลาล เนห์รู เป็นต้น ทำให้ประชาชนหยุดงานทั่วประเทศเพื่อประท้วงที่ผู้นำถูกจับ

เหตุการณ์ที่บีบคั้นหัวใจชาวอินเดียและชาวโลกก็คือ ภาพที่อาสาสมัคร 2,500 คน นำโดยกวีหิงุส สโรจินี ไนทูล เข้าไปในโรงเกลือที่เมืองธาราสนะ ไม่ยอมหยุดตามที่ตำรวจสั่ง จึงถูกทุบด้วยกระบองบาดเจ็บ แต่ไม่มีใครสักคนเดียวที่จะยกมือขึ้นปกป้อง เวลล์ มิลเลอร์ ผู้สื่อข่าวชาวอเมริกันได้รายงานข่าวอย่างละเอียดในหน้าหนังสือพิมพ์ (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2554, หน้า 89)

การทุบตีคนที่ไม่มียาอาวุธและไม่ต่อสู้ นำสู่การเจรจาเพื่อยุติปัญหา “ข้อตกลงระหว่าง

คานธี – เออร์วิน” (The Gandhi – Irwin Pact, 1931) มีสาระสำคัญว่า (Banerjee, 1972, p. 708) คานธีเลิกทำสัตยาเคราะห์ และให้คองเกรสเข้าร่วมประชุมไต่ถามครั้งที่ 2 (ในขณะที่ประท้วงกฎหมายเกลือ อังกฤษ จัดประชุมไต่ถามเรื่องการปกครองของอินเดีย ที่กรุงลอนดอนครั้งที่ 1 พฤศจิกายน 1930 คองเกรสไม่เข้าร่วมประชุม) และให้รัฐบาลคืนที่ดินที่ยึดไปจากชาวนาที่ไม่เสียภาษี ส่วนเออร์วินสัญญาว่าจะเลิกปราบปรามชาวอินเดีย และยอมให้ประชาชนที่อยู่ในหัวเมืองชายทะเลทำนาเกลือได้ และปล่อยนักโทษการเมืองที่ติดคุกเพราะทำสัตยาเคราะห์

การทำสัตยาเคราะห์เกลือถือเป็นความสำเร็จครั้งสำคัญที่ทำให้ชาวอินเดียประทับใจในตัวคานธีมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นอังกฤษออกพระราชบัญญัติการปกครองอินเดีย ปี 1935 (The Government of India Act, 1935) ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ชาวอินเดียได้สิทธิปกครองตนเอง แม้จะยังไม่ได้เอกราชโดยสมบูรณ์ก็ตาม

ปี 1942

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939 -1945) อังกฤษประกาศสงครามกับเยอรมนี

โดยดึงอินเดียเข้าร่วมสงครามโดยพลการ ดังนั้นกองเกรสได้ยื่นข้อเสนอต่ออังกฤษว่า เมื่อสงครามยุติ อังกฤษต้องให้อิเกราชแก่ อินเดีย และในช่วงสงครามชาวอินเดียจะเข้าร่วมกับรัฐบาลกลางในการรับผิดชอบการบริหารงานต่าง ๆ และขอให้เลือกผู้แทนชาวอินเดียเข้ามาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ปรากฏว่าอังกฤษไม่ตอบสนอง กองเกรสจึงประท้วงโดยมีมติให้รัฐมนตรีของพรรคทุกคนลาออก (เขวหร์ลาล เนห์รู เป็นประธานพรรคกองเกรส) เพื่อทำให้อังกฤษลำบาก แต่กลับปรากฏว่า พรรคสันนิบาตมุสลิมโดยมีนายอาลี จินนาห์ (Ali Jinnah) ประธานพรรคส่งคนของพรรคเข้าสืบทอดแทน ด้วยเหตุนี้ในวันที่ 8 สิงหาคม 1942 ที่ประชุมพรรคกองเกรสมีมติให้ขับอังกฤษออกจากอินเดีย (Quit India Resolution) และให้คานธีเป็นผู้นำในการต่อสู้ โดยวิธีสัตยาเคราะห์ ผลปรากฏว่า คานธีและผู้นำคนอื่น ๆ ของกองเกรสถูกจับหลังจากนั้น ผู้ประท้วงที่ขาดผู้นำก็หันมาใช้วิธีรุนแรง เช่น ทำลายสถานีรถไฟ 250 แห่ง ไปรษณีย์โทรเลข 500 แห่ง สถานีตำรวจมากกว่า 150 แห่ง และมีเจ้าหน้าที่และทหารถูกฆ่ามากกว่า 900 คน (Banerjee, 1972, p. 721) ดังนั้น อังกฤษจึงทำ

การปราบปรามอย่างรุนแรง และให้พรรคสันนิบาตมุสลิมเข้ามามีอำนาจแทนกองเกรส

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ อังกฤษเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ พรรคกรรมกรได้เป็นรัฐบาลและมีนโยบายให้อิเกราชแก่อินเดียมาตั้งแต่ต้น อย่างไรก็ตาม อาลี จินนาห์ ประกาศว่า ถ้าไม่แยกมุสลิมออกมาตั้งประเทศปากีสถาน จะต้องเกิดสงครามแน่นอน (มติพรรคสันนิบาตมุสลิมเมื่อครั้งประชุมที่ละฮอร์ ปี 1940 ให้แยกมุสลิมออกมาตั้งเป็นประเทศปากีสถาน) ในที่สุดอังกฤษส่งลอร์ด หลุยส์ เม้าท์แบทเทน (Lord Louis Mount Batten) มาเป็นอุปราชคนใหม่ของอินเดีย เพื่อดำเนินการให้อิเกราช ในที่สุดประกาศให้อิเกราชแก่อินเดียในวันที่ 15 สิงหาคม 1947 โดยแยกเป็น 2 ประเทศ

อังกฤษประกาศให้เบงกอลตะวันออกและจังหวัดสลิเตต ซึ่งมีมุสลิม 80% เข้าไปอยู่ในปากีสถานตะวันออก (ปัจจุบันคือประเทศบังกลาเทศ) และปัญจาบตะวันตก รัฐบาลสุจิตถาน รัฐสินธ์ มณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ เข้าไปอยู่ในปากีสถานตะวันตก (ปัจจุบันคือประเทศปากีสถาน) ให้สังเกตว่า ประเทศปากีสถานตะวันตกและตะวันออกนั้น แยกออกจากกันโดยมีประเทศอินเดียคั่นกลาง

ในช่วงอพยพผู้คนเข้าและออกจากอินเดียและปากีสถาน ทั้งฮินดูและมุสลิมราว 10 ล้านคน ก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งจนนำไปสู่การจลาจลเสมือนเป็นสงครามกลางเมืองระหว่างฮินดูกับมุสลิม โดยเฉพาะรุนแรงมากในกัลกัตตา คานธีรู้สึกเสียใจและผิดหวังมาก เมื่อขอร้องให้ทั้งสองฝ่ายยอมยุติไม่ได้ ท่านจึงประกาศอดอาหารจนกว่าจะตาย ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่เลิกฆ่าฟันกัน

ด้วยความรักและศรัทธาที่ชาวอินเดียมีต่อคานธี ทำให้นายกรัฐมนตรีของอินเดียคือ Jawaharlal Nehru และนายกรัฐมนตรีของปากีสถานคือ Ali Jinnah คอยเป็นตัวประสานในที่สุดทั้งสองฝ่ายยอมวางอาวุธเพื่อรักษาชีวิตคานธี บ้านเมืองกลับสู่สภาวะปกติ

การอดอาหารครั้งนี้เป็นกิจกรรมครั้งสุดท้ายของคานธี ภายหลังจากนั้นไม่กี่วันขณะลงไปสวนมณฑลเย็นร่วมกับประชาชนที่สวนสวมนต์ ณ ภุทาสันพิรดา กรุงนิวเดลี ทำให้ฆาตกรชาวฮินดูหัวรุนแรงยิงท่านด้วยปืน 3 นัด ซึ่ง ๆ หนึ่งนัดเสียชีวิตด้วยวัย 78 ปี ยังความเศร้าโศกเสียใจครั้งยิ่งใหญ่มาสู่อินเดียและชาวโลก

ความสำเร็จในการต่อสู้

มหาตมา คานธี มีคุณสมบัติพิเศษไม่เหมือนนักการเมืองคนใดในโลก เพราะท่านทำให้การเมืองเป็นธรรมะ (จันค อธิวัฒน์สิทธิ์, 2550, หน้า 325) มีความอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างที่สุด พุดจริงทำจริง ถือพรหมจรรย์ตั้งแต่อายุ 37 ปี เป็นนักมังสวิรัติที่รับประทานอาหารไม่เกิน 5 อย่างใน 24 ชั่วโมง ประกาศยอมอดอาหารจนตายถ้าไม่ยกเลิกสิ่งที่ท่านเห็นว่าไม่ชอบมาพากล ขอมรับพวกจันทาลโดยไม่รังเกียจ และให้เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า “หริชน” (ลูกของพระเจ้า) ประณิบัติผู้ป่วยโรคเรื้อนด้วยการนวดฟัน รวมทั้งอาสาล้างส้วมเป็นคนแรกของอาศรม เป็นต้น ความสำเร็จในการต่อสู้เพื่อสิทธิของอินเดียจนได้เอกราชด้วยวิธีต่อสู้แบบสันติยาเคราะห์ ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าเนื่องมาจากปัจจัยต่อไปนี้

1. บิดามารดาเป็นตัวอย่างที่ดี คานธีได้รับอิทธิพลเรื่องอดอาหารมาจากมารดา ซึ่งเป็นผู้เคร่งศาสนาและมักถือศีลอดสม่ำเสมอ ดังนั้นเขาจึงได้วิธี “อดอาหาร” เป็นอาวุธในการประท้วงอย่างได้ผล ส่วน “อหิงสา” คานธีได้รับบทเรียนครั้งแรกมาจากบิดาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะได้แอบตัดสร้อยเล็กน้อยของตัวเองไป

ขายเพื่อนำเงินมาใช้หนี้ให้พี่ชาย แต่ด้วยไม่เคยโกหกดังนั้นท่านจึงเขียนเป็นจดหมายสารภาพต่อบิดา และยินดีรับโทษทุกประการ แต่พออ่านจดหมายทั้งน้ำตาและฉีกจดหมายทิ้งโดยไม่ลงโทษ “หยดน้ำตาแห่งความรักชำระใจและล้างบาปของข้าพเจ้าจนหมดสิ้น... สำหรับข้าพเจ้านี้คือตัวอย่างของอหิงสาที่แท้จริง” (นารายณ์ เดชชาย, 2557, หน้า 83)

2. หลักคำสอนในศาสนาต่าง ๆ ทั้งศาสนาฮินดู อิสลาม คริสต์ พุทธ เช่น ลีคัก ขงจื้อ ฯลฯ หลอมรวมเป็นพื้นฐานของความคิดหรือปรัชญาชีวิตของคานธี โสเมอร์ เอ. แจ็ค ผู้เขียนเรื่อง “Wit and Wisdom of Gandhi” ได้อธิบายว่า “ความยิ่งใหญ่ของคานธี อยู่ที่ความสามารถในการเลือกสรรจากแหล่งต่าง ๆ อย่างเสรี ท่านหยิบเอามาด้วยความรอบคอบในสิ่งซึ่งรู้สึกว่าเป็นสิ่งจะทั้งทางด้านวัฒนธรรมและศาสนา ไม่ว่าของทางตะวันตกหรือตะวันออก” (ปริชา ช่อปทุมมา, 2535, หน้า 160)

3. หนังสือที่คานธีอ่าน คานธีอ่านหนังสือของนักเขียนหลายคนทั้งชาวตะวันตกและตะวันออก ที่ประทับใจเป็นพิเศษ เช่น บทเทศน์บนภูเขา (The Sermon on the Mount) โดยเฉพาะคำสอนที่ว่า “ใครก็ตามที่ตอบท่านที่

แก้แค้น ท่านจงหันแก้แค้นซ้ายให้เขาตอบด้วย” นั้นถูกใจคานธีมาก

คัมภีร์ภควัทคีตา อันเป็นบทแรกในมหากาพย์ภารตะ ได้รับนามว่า “อุปนิษัตแห่งอุปนิษัตทั้งปวง” คานธีผูกพันกับคัมภีร์นี้อย่างลึกซึ้ง ท่านกล่าวว่า “ข้าพเจ้าต้องสารภาพต่อท่านว่า เมื่อถูกความผิดหวังรุมเร้าและเมื่อแลไม่เห็นแสงสว่างที่ขอบฟ้า ข้าพเจ้าจะหันเข้าหาภควัทคีตา ค้นหาโศลกที่ปลอบใจและข้าพเจ้าย่อมออกในท่ามกลางความทุกข์ยาก” (Young India August 6, 1925) บทในโศลกที่คานธีรักอย่างจับใจ ได้แก่ “ผู้ที่มีใจจดจ่อต่ออารมณ์ ย่อมเกิดความรักขึ้นในอารมณ์เหล่านั้น จากความรักจึงเกิดเป็นความโกรธขึ้น จากความโกรธเกิดโมหะ จากโมหะเกิดการลืมจากการลืมสติเกิดการเสื่อมเสียพหูทธิ จากการเสื่อมเสียพหูทธิจึงได้รับแต่ความพินาศ” (ปริชา ช่อปทุมมา, 2535, หน้า 63)

หนังสือที่มีอิทธิพลต่อคานธีมากถึงขนาดเมื่ออ่านจบท่านตกลงใจทันทีที่จะเปลี่ยนชีวิตให้เป็นไปตามอุดมคติที่แสดงไว้ในหนังสือ นั่นคือ “Unto This Last” ของจอห์น รัสกิน (John Ruskin) คำสอนที่ได้จากหนังสือเล่มนี้คือ (ชัยชนะ พิมานแมน, 2530, หน้า 31-32)

1. ความดีของปัจเจกชนอยู่ในความดีที่แผ่แผ่แก่ทุกคน

2. งานของทนายความมีคุณค่าเท่ากับงานของช่างตัดผม เพราะทุก ๆ คนมีสิทธิเสมอเหมือนกันในการแสวงหาการทำมาหากินด้วยวิธีของตน

3. ชีวิตของกรรมกรคนหนึ่งก็คือ ชีวิตของชาวนาคนหนึ่ง หรือช่างปั้นคนหนึ่ง เป็นชีวิตที่มีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งนั้น

คานธีได้แปลหนังสือเล่มนี้ออกเป็นภาษาคุชราฐี ซึ่งเป็นภาษาพูดของท่านให้ชื่อว่า “सररवठय” หมายถึง สวัสดิการของคนทั้งหมดในสังคม ไม่ได้เพ่งเฉพาะใครหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นั่นคือรัฐต้องให้สวัสดิการแก่ทุกคนโดยถ้วนหน้ากัน

4. สังพิมพ์ หนังสือที่คานธีใช้สื่อถึงเพื่อนร่วมชาติและรัฐบาลอังกฤษ โดยเฉพาะการอธิบายวิธีสัตยาเคราะห์ เช่น นิตยสาร **Indian Opinion**, **Young India** และ **The Harijan** เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีงานเขียนและแปลของคานธีเองที่สำคัญ เช่น **อินด์สวราช (Indian Home Rule)** การปกครองตนเองของชาวอินเดีย และ **อัตชีวประวัติของข้าพเจ้า** เป็นต้น

5. อาศรมหรือนิคม คานธีตั้งอาศรม

หรือนิคมขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยร่วมกันของคานธีกับพี่น้องนักสัตยาเคราะห์ โดยไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ เชื้อชาติ ศาสนา เพื่อให้ทุกคนใช้ชีวิตอย่างสมณะ พึ่งตัวเอง ช่วยกันทำงานโดยได้ค่าแรงเท่ากัน อาศรมที่สำคัญมี 4 แห่ง คือ “ฟินิกส์” และ “ไรตอลสตอย” ในแอฟริกาใต้ “สาพรหมดี” และ “เสวคราม” ในอินเดีย อาศรมเหล่านี้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์นักสัตยาเคราะห์ที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการต่อสู้กับรัฐบาลในโอกาสต่าง ๆ เช่น กัสตุรบา คานธี, ชาร์ดาร์ ปาเทล, มหาเทพ เดชา, วินโกะ ภาว, คงคาเบ็น ไวทยะ เป็นต้น

นอกจากนั้น พรรคคองเกรสก็เป็องค์กรสำคัญที่สุดที่ทำให้การปฏิบัติงานของคานธีเป็นรูปธรรม และประสบความสำเร็จ เพราะมีสมาชิกอยู่ทั่วประเทศอินเดีย

มีคำถามว่าคานธีใช้วิธีการอย่างไรในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ท่านเป็นที่รักของมิตรและศัตรู ในเรื่องนี้ ศรีมตี กมลเทวี สตรีอินเดีย ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซปี 1966 ลงความเห็นว่ เพราะคานธีได้ “ครองใจคน ด้วยเมตตาธรรมที่มีต่อโลกและสรรพสาทะที่มีต่อมวลมนุษยชาติ” (มหาตมา คานธี, 2520, หน้า 386) ส่วนนารายัน เดชา, เลขานุการของคานธี

ได้วิเคราะห์ว่า ความสำเร็จของคานธีนั้น
เนื่องมาจากคุณสมบัติที่ไม่เหมือนใคร 3
ประการคือ (1) ความสะอาดโปร่งใสทั้งความคิด
คำพูด และการกระทำ (2) ความปรารถนาแรง
กล้าที่จะกอบกู้ศักดิ์ศรีให้มนุษย์ และ (3) คานธี
มองชีวิตแบบองค์รวม กล่าวคือ ขณะที่ต่อสู้
เพื่อเรียกร้องเอกราช ก็ทำงานพัฒนาชุมชน
ควบคู่กันไปด้วย ในชีวิตคานธีทั้งสามอย่างนี้
มาบรรจบกันเสมือนสายน้ำสามสายได้แก่
คงคา ยมุนา และสุรัสวดี ที่ไหลมารวมกันที่
ประยัค (นารายณ์ เดชาย, 2557, หน้า 31)
ถ้ามองในแง่การบริหาร ศาสตราจารย์ ดร.
เจมส์ โอทูล (James O' Toole) กล่าวว่า ผู้นำที่
นำความสำเร็จมาสู่องค์กร คือผู้นำที่ยึดถือ
ค่านิยม และคานธีเป็นตัวอย่างที่เด่นที่สุดของ
ผู้นำที่ยึดค่านิยมที่ถูกต้อง (James O' Toole,
2008, p. 6)

บทสรุป

จากเด็กผู้ชายขี้อาย จี๊ดๆ ไม่กล้าพูด
กลายเป็นนักพูด กล้าหาญ แม้ตัวตายก็ยอม
จนสุดท้ายกลาย “เป็นนักการเมืองในคราบ
นักบุญ” เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่ได้รับการ
ยกย่องให้เป็น “มหาตมา”ผู้มีจิตใจหรือวิญญาณ

อันสูงส่ง

ความยิ่งใหญ่ของมหาตมา คานธี
เนื่องมาจากวิธีการที่ท่านใช้ในการต่อสู้เพื่อ
เรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชของ
ประเทศอินเดีย ไม่เหมือนใคร เพราะก่อน
หน้านี้ วิธีเดียวที่มนุษย์รู้จักในการเอาชนะการ
กดขี่คือ การจัดตั้งกองกำลังต่อสู้ขึ้นตอบโต้
แต่ท่านกลับไม่ใช้ความรุนแรง แต่ใช้พลัง
ธรรมะและการเจรจาต่อรองโดยยึดหลัก “สัตย์”
และ “อหิงสา” เป็นหัวใจในการต่อสู้ จึงออกมา
ในรูปการประท้วงโดยสันติวิธี เช่น การนัด
หยุดงาน การคว่ำบาตร การถือแพ่ง การไม่ให้
ความร่วมมือ และการอดอาหาร นั่นคือ “วิธีการ
สัตยาเคราะห์” ซึ่งทำให้ท่านถูกจับขังคุกนับ
ครั้งไม่ถ้วน

ท่านใช้วิธีการต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์
ต่อต้านกฎหมายไม่เป็นธรรมที่ประกาศใช้กับ
ชาวอินเดียในประเทศแอฟริกาใต้จนประสบ
ความสำเร็จ ครั้นกลับสู่มาตุภูมิท่านได้รับ
มอบหมายจากองเกรสให้เป็นผู้นำในการ
ต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์เพื่อยกเลิกกฎหมาย
หมิฟโรว์แลนด์ ค.ศ. 1919 ซึ่งลิดรอนสิทธิชาว
อินเดียอย่างรุนแรง และนำการประท้วงกฎหมาย
เกลือในปี 1930 จนประสบความสำเร็จ นำไปสู่

การออกพระราชบัญญัติปกครองอินเดีย ค.ศ. 1935 นับเป็นครั้งแรกที่ชาวอินเดียได้สิทธิในการปกครองตนเอง แม้ยังไม่ได้เอกราชสมบูรณ์ก็ตาม

การเรียกร้องเอกราชเข้มข้นอีกครั้งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่ออังกฤษนำอินเดียเข้าสู่สงครามโดยพลการ กองเกรสได้ยื่นข้อเสนอต่ออังกฤษว่า อินเดียจะต้องได้รับเอกราชภายหลังสงคราม และในช่วงสงครามนี้ขอให้ชาวอินเดียเข้าร่วมบริหารในรัฐบาลกลางและให้มีการเลือกผู้แทนชาวอินเดียเข้าไปร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แต่อังกฤษไม่ตอบสนอง กองเกรสประท้วงโดยการให้นักการเมืองจากพรรคกองเกรสลาออกทั้งหมด ตอนนี้องค์ที่ อาลี จินนาห์ ประธานพรรคสันนิบาตมุสลิม ได้ส่งคนของพรรคตนเข้าเสียบแทน และหลังจากนั้นก็เสนอให้แยกมุสลิมออกมาตั้งประเทศ “ปากีสถาน”

คานธีเสนอนโยบายขับอังกฤษออกจากอินเดียในปี 1942 โดยใช้วิธีสัตยาเคราะห์ ผลปรากฏว่า คานธีและผู้นำคนสำคัญของกองเกรส เป็นต้นว่า เยาวหร์ลาล เนรูห์ ประธานพรรคกองเกรสและคนอื่น ๆ ถูกจับจึงทำให้ชาวอินเดียออกมาประท้วงจน

กลายเป็นจลาจล อังกฤษปราบปรามอย่างรุนแรง มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ การเมืองในประเทศอังกฤษเปลี่ยนชั่วคราว พรรคกรรมกรได้เป็นรัฐบาล โดยมี มร. คลีแมนต์ แอดลี เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีนโยบายให้เอกราชแก่อินเดีย ดังนั้น จึงส่ง ลอร์ด หลุยส์ เมาท์แบตเทน มาเป็นอุปราชเพื่อดำเนินการให้เอกราช ในที่สุดจึงออกประกาศให้เอกราชแก่อินเดียในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1947 โดยแยกมุสลิมออกไปตั้งเป็นประเทศปากีสถาน

ความสำเร็จที่ทำให้อินเดียได้รับเอกราชเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นผลงานสำคัญของมหาตมา คานธี ซึ่งใช้วิธีการต่อสู้แบบสัตยาเคราะห์ ที่ยึดหลัก “สัตย์” และ “อหิงสา” ไม่ใช่การต่อสู้ด้วยอาวุธ แต่ด้วยวาจาและด้วยตัวอย่างและการอุทิศตน (นิโคลสัน, 2540, p. 8) ดังที่อังเดร มัลโร (Andre Malreaux) กล่าวว่า “ลัทธิคานธีเป็นตัวอย่างแบบเดียวในโลกแห่งความคิดปฏิบัติ ซึ่งประสบความสำเร็จโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ” (มหาตมา คานธี, 2520, คำปรารภในการพิมพ์ครั้งที่ 4)

ด้วยคุณูปการที่มหาตมา คานธี มีต่อประเทศอินเดีย ท่านจึงได้รับการยกย่องให้

เป็น “พ่อของแผ่นดิน” หรือ “บิดาแห่งชาติ
อินเดีย” และรัฐบาลอินเดียกำหนดให้วันเกิด
ของท่าน คือวันที่ 2 ตุลาคม ของทุกปีเป็น
วันหยุดราชการเพื่อรำลึกถึงท่าน ขณะเดียวกัน

องค์การสหประชาชาติประกาศให้เป็น “วันไม่ใช่
ความรุนแรงของโลก” (International Day of
Nonviolence)”

บรรณานุกรม

- เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2554). *มหาตมา คานธี ชีวิตและความคิด*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์. (2550). *วาระของมหาตมะ คานธี*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ชัยชนะ พิมานแมน. (2530). *ความคิดทางการเมืองของมหาตมะ คานธี*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์.
- ทวี ทวีวาร. (2533). *ประวัติศาสตร์อินเดียตั้งแต่ชาวยุโรปเข้ามาจนถึงอินเดียได้รับเอกราช*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นารายณ์ เดชชา. (2557). *คานธีรำลึก มหาบุรุษอหิงสา* (อนิตรา โมเซอร์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ:
มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- นิโคลสัน, ไมเคิล (Michael Nicholson). (2540). *มหาตมะ คานธี นักบุญผู้ยิ่งใหญ่* (แปลจาก
Mahatma Gandhi, วรรณนา วงษ์ฉัตร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- บอนดูแรนต์, โจแอน. (2535). *อหิงสา อาวุธของคนกล้า* (ไพศาล วงศ์วรสิทธิ์ และอนิตรา
พวงสุวรรณ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- ประชุมพร คงทน. (2529). *ประวัติศาสตร์เอเชียใต้*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ปรีชา ช่อปทุมมา. (2535). *คานธีในโลกหนังสือ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- มหาตมา คานธี. (2520). *ชีวประวัติของข้าพเจ้า* (กรุณา กุศลาสัย, ผู้แปล). กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- เฮอร์ทรูด เมอเรีย. (2554). *คานธีที่ข้าพเจ้ารู้จัก* (แปลจาก Gandhiji the story of his life, เรื่องอุไร
กุศลาสัย, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์.

ว. วชิรเมธี. (2554). *คนคลใจ*. กรุงเทพฯ: ปราณ.

Banerjee, A. C. (1972). *History of India*. Calcutta: A Mukherjee & Co., Privated Ltd.

De Bary, T. (Ed.). (1966). *Source of Indian traditions. vol. I & II*. New York: Columbia University Press.

Gandhi, M. K. (1921). *Hind Swaraj or Indian home rule* (Revised new ed.). Amedabad: Navajivan Press.

Majumdar, R.C., Raychandhuri, H.C., & Kalikinkar, D. (1985). *An advanced history of India*. New Delhi: Macmillan.

O' Toole, J. (2008). Note toward a definition of values-based leadership. *The Journal of Values-Based Leadership*, 1(1), 1–10.